

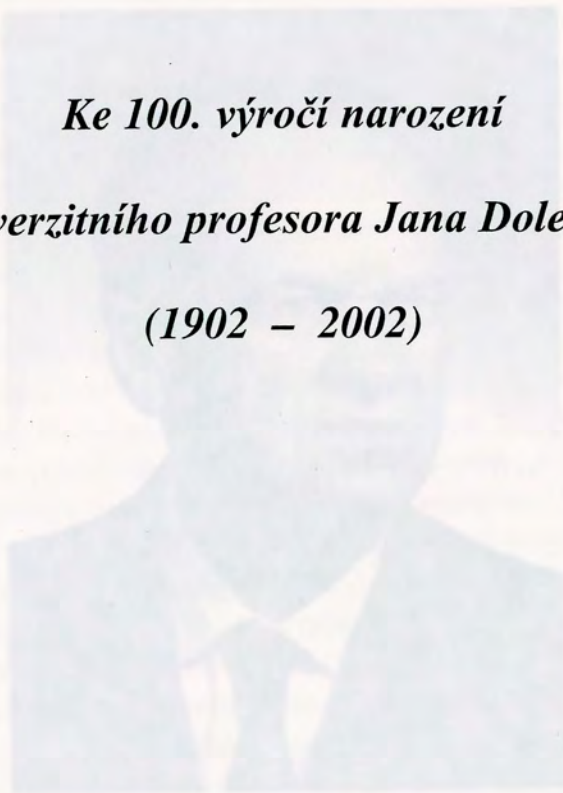
Ke 100. výročí narození

univerzitního profesora

Jana Doležala

(1902 – 2002)

*Ke 100. výročí narození
univerzitního profesora Jana Doležala
(1902 – 2002)*

*PROF. DR. JAN DOLEŽAL
(* 30.3.1902 - † 12.1.1965)*

PROF. DR. JAN DOLEŽAL
(* 30.3.1902 - † 12.1.1965)

Rodné Vnorovy

Rodnou obcí univerzitního profesora Jana Doležala (1902 – 65) bylo slovácké městečko s podivným názvem Vnorovy, ležící při hlavní silnici mezi městy Strážnice a Veselí nad Moravou. Má dnes s připojenými Liděřovicemi přes 3100 obyvatel a zachovává si dodnes podobu protáhlé ulicovky, která se postupně tvořila na hraně vlnité a hliněné terasy. Ta se svažuje do úrodné nížiny při řece Moravě. Krajina s poměrně teplým podnebím lákala k osídlení už od pravěku, jak dokumentují četné hmotné nálezy. Historická doba začala Velkomoravskou říší, jejíž jedno z center s dosud neprobádaným kostelem, hřbitovem a přilehlými paláci se dotýkalo Vnorov na jejich severní straně v trati nazývané Kostelíky. Možná hledaný cyrilometodějský Velehrad, jak tvrdí jedinci přítomni jeho částečnému odkrytí v roce 1922. Pak dvě stě let patřila krajina kolem Vnorov k Uhrám, když česko-uherskou hranici tvořily řeky Morava a Olšava. Teprve posledním Přemyslovcům se podařilo posunout hranici na vrcholky Bílých Karpat, což se neobešlo bez válek a utrpení. Vnorovy si připomněly tyto události v roce 1999, kdy uplynulo 750 let od první písemné zprávy o Vnorovech i s jejich tehdejší tvrzí. Také o pozdějším vývoji obce i sousední osady Spinek jsou doklady. V té době se staly součástí nevelkého panství v sousedním Veselí. Z husitské doby pocházejí kusé zprávy o horlivém knězi Martinovi ze Vnorov. Dost časté nebezpečí hrozilo kraji z nedalekých Uher, a to už za česko-uherských válek v 15. století a pak v osudově nešťastném 17. století mezi roky 1605 – 1709: Bočkajův nájezd, třicetiletá válka, dva turecké vpády a nájezdy kuruců s průběžnými morovými ranami postihly a vydlidnily kraj. Následující 18. a 19. století zacelilo rány a zvýšilo počet obyvatel. Zemědělství zůstávalo jediným zdrojem obživy. Průmyslová výroba přišla až v závěru 20. století. Pokrok v zemědělství přinesla doba po zrušení roboty 1848, kdy přestali úhořit, kdy se objevily nové plodiny s cukrovkou, kdy rolníci začali šilhat po zemědělských strojích. Příteží zůstávala přebytečná pracovní síla. Uplatnila se za ponižujících podmínek v sousedních Rakousích. Následovaly dvě silné emigrační vlny do Kanady a USA (1905-7 a 1922-25). Ještě před tím odjelo deset rodin do Chorvatska. V druhé polovině 19. století vznikla v obci řada společenských organizací, většinou s ekonomickým zaměřením. V jejich vedení působili vlastenečtí učitelé a kněží a pomohli rozvíjet národní obrození. Ve stejné době se podařilo prosadit povinnou školní docházku a dobudovat školu pro všechny děti. Nadaní žáci mohli pokračovat ve studiu na středních školách, převážně na českém

gymnáziu ve Strážnici. Někteří z nich se zařadili mezi první literární umělce a vědecké pracovníky.

K této první studijní generaci ze Vnorov patřil také Jan Doležal, prvorozený syn místního živnostníka a obchodníka Jana Doležala a jeho manželky Marie, rozené Gazárkové. Jejich syn Jan se narodil 30. března 1902. Jeho otec se do Vnorov přistěhoval jako pekařský tovaryš z Černé Hory u Brna a po svém sňatku se trvale usadil na domě č. 60 v sedlácké Dědině. Původní pekařství s krupařským krámem proměnil na obchod se smíšeným zbožím, později s textilem. Byl podnikavým živnostníkem. Hned po svém příchodu do obce se začlenil do společenského života v obci. V roce 1899 založil s místními učiteli vlastenecký Čtenářský spolek a stal se na dlouhou dobu jeho předsedou. Spolek chtěl vnorovské občany poučit i pobavit, měl vlastní knihovnu a v roce 1913 založil tělovýchovný odbor s názvem Sokol. Sídliil v Kočišově hostinci nedaleko školy i kostela. První světová válka přerušila jeho činnost. Obchodník Jan Doležal se staral o svou rodinu, v níž přibýly další děti (Ladislav, Ludvík a Milada). Nejstaršímu synu Janovi umožnil studium na strážnickém gymnáziu, kde dosahoval trvale vyznamenání. Maturoval však v nedaleké slovenské Skalici, a to v roce 1921, kdy se dal zapsat na filozofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze (obor filosofie, francouzský jazyk).

Během studia se zaměřil na psychologii, filosofii a národní hospodářství. V třicátých letech přešel na univerzitu v Lipsku, kde také pracoval v psychologickém ústavu a ve stejném oboru pokračoval také v Drážďanech. V Německu setrval šest let a do Prahy se vrátil v roce 1932. Plně se dále věnoval rozvíjení experimentální a užité psychologie. Pracoval v psychotechnickém ústavu, pomohl jeho rozvoji a v závěru první republiky se stal ředitelem Ústavu lidské práce. Je autorem řady průkopnických prací v oboru psychologie práce. Přitom přednášel jako docent a pak univerzitní profesor na filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze. Stal se otcem dcery Soni, která se věnovala studiu i rozvoji stejného vědeckého oboru jako otec.*) Studiem a prací naplněný život narušovaly politické a válečné události.

Univerzitní profesor Jan Doležal se rád vracel na krátké návštěvy do rodných Vnorov. V otcově rodině došlo k velké změně. Zemřela jeho první žena a otec se oženil podruhé s Marií Krejčí z Brodku u Nezamyslic. Ta se pak stala matkou dalších dětí (Miloše, Stanislava a Ludmily). Vnorovská veřejnost znala vzdělaného profesora Jana Doležala, méně už chápala jeho velké zásluhy o rozvoj české psychologie. Byl prvním univerzitním profesorem ze Vnorov. Usilovná vědecká práce ho vyčerpávala a nedožil se vysokého věku. Zemřel v Praze v roce 1965. Jeho vědecký význam připomněla

vnorovské veřejnosti výstava v roce 1970.

Po uplynulých sto letech se Doležalova rodná obec silně pozměnila. Bývalé hliněné Vnorovy dostaly modernější podobu. Jejich občané našli práci v průmyslu a zemědělství ustoupilo na druhé místo. Vedle obilí se začal pěstovat tabák a teplomilné druhy zeleniny, zvětšila se plocha vinohradů a velkou plochu zabraly broskvové plantáže. Slovácký dialekt s obalovaným l (u) přetrvává, lidový kroj doznívá u starších žen a mění se staré zvyky.

Vnorovám zůstaly tři zvláštnosti:

- Podivný název obce s několika výklady jeho původu
- Malování kraslic. Kdosi napočítal přes tři sta lidových malěreček
- Objevil se u názvu obce přívlastek literární, tedy literární Vnorovy

Vedla k tomu řada vnorovských rodáků, kteří vynikli v literární tvorbě a v české vědě. Spisovatel a básník František Zýbal, spisovatel Štěpán Polášek – Topol, méně známější Julius Kramarič, bojovná Marie Kudeříková, moravský básník Jan Skácel, jeho vrstevník Pavel Zíbal, František Pavka – Paveka. V české vědě vynikli: univerzitní profesor Jan Doležal a jeho mladší příbuzný a rektor Palackého univerzity v Olomouci univerzitní profesor František Gazárek.

Alois Studnička

*) Dcera Soňa – Doc. PhDr. Soňa Hermochová, CSc.

Na katedře psychologie filozofické fakulty UK v Praze působila od roku 1957 a podílela se na výuce obecné psychologie. Stále více se však věnovala praktickým aplikacím a to ve směru tehdy u nás netradičním – aplikacím sociální psychologie. V polovině šedesátých let se zasloužila o opětovné zavedení předmětu sociální psychologie do výuky. Účastnila se této výuky a jejího spojení s praxí. Pro potřebu studentů filozofické fakulty UK sepsala několik publikací.

Vývinula iniciativní činnosti při zavádění psychologie do takových oblastí jako je obchod, nápravná výchova a penologie, působení sociálních kurátorů, manželské a předmanželské poradenství, příprava mládeže pro manželství a rodičovství, práce se ženami, ale také sportovní trénink aj. Podstatně přispěla k rozvinutí těchto aplikací a jejich teoretických základů i k praktickému zaměření studia psychologů. V letech 1990 – 1997 se ujala vedení katedry psychologie na filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Jan Doležal - doma

Když jsem byla požádána o sepsání osobních vzpomínek na svého otce, uvědomila jsem si, že jsem s blízcím se výročí tuto výzvu očekávala a zároveň jsem se jí obávala. Obraz člověka není úplný, pokud ho vidíme jen v oficiálním, pracovním prostředí. Vzpomínky z rodiny po takřka čtyřiceti letech, zejména pokud je již nelze porovnat s dalšími členy rodiny, mohou být a nepochybně jsou velmi subjektivní. Všechny pokusy vnést do nich řád a posloupnost ztroskotaly. Jednotlivé obrazy se vybavovaly bez logických vztahů, pokus o jejich "uspořádání" jsem vzdala.

První významnou červenou "nití", která se v mých vzpomínkách neustále objevuje, je skutečnost, jak mimořádný byl osud mého otce a posléze mé matky a tím i můj, determinovaný širšími společenskými a politickými poměry v Evropě.

V souvislosti se svým odborným zaměřením se otec rozhodl ke studiu v Lipsku, kde se také seznámil s mou matkou. V té době takové sblížení nic z vnějšku nekomplikovalo a zdálo se zcela přirozené. To se ovšem ve třicátých letech radikálně změnilo. Bylo nutné udělat závažné a odpovědné rozhodnutí.

Velmi závažná okolnost, která ovlivnila život v naší rodině, se odehrála několik měsíců před mým narozením. Rodiče, ač to původně neměli v úmyslu, museli opustit své tehdejší bydliště a působiště - Drážďany. Zejména matka na tuto zásadní a jak se posléze ukázalo i celoživotní změnu nebyla připravena - jazykově a ani lidsky (v šestém měsíci těhotenství). Tak zásadní změna není nikdy ničím snadným, ale stěhovat se do málo známého - a do značně míry nepřátelského - prostředí, do provizorního podnájmu, jen s kufrem od rodiny, bylo snad nad lidské síly. Atmosféru té doby a emocionální vypětí ilustruje "momentka" z cesty. Při celní prohlídce chtěli zabavit rodičům salám, který si pro první chvíle v novém bytě vezli. Otec salám před nimi vyhodil z okna jedoucího vlaku. Takových těžko uchopitelných a rozporuplných reakcí jsem u svého otce zažila více. Pravda je, že byly příčinou jeho mnoha životních komplikací. Pravda je ale i ta, že někdy byl ve svém jednání vysoce prozíravý a uměl jednat takticky. Paradoxem je, že i to mu měli mnozí lidé za zlé.

V podstatě to byla právě jeho osobnost, která ve mně vyvolala a stále vyvolává pochybnosti o možnosti objektivního testování osobnosti. Nedovedu říci, zda byl důvěřivý či nedůvěřivý, citlivý či chladný, společenský či samotář, hovorný či zamlklý, zodpovědný či lehkomyšlný. Všechny i protichůdné charakteristiky se k popisu jeho

chování hodí. Z této okolnosti patrně také pramení, že nebyl okolí lhostejný a byl vnímán a posuzován velmi nejednotně. Lidé kolem něho ho měli buď velmi rádi, anebo ho takřka nenáviděli. Myslím si, že si byl této okolnosti vědom a že to byl jeden z důvodů, pro které se snažil zabránit tomu, abych studovala psychologii.

Můj zájem o tento obor byl však sycen spíš okolnostmi rodinnými než jeho příkladem. O psychologii samotné se doma takřka nehovořilo, ale já jsem prožívala výkyvy a rozpory doby v dětském věku velmi silně - odmítání jedněch a jakési "podlézání" jiných zcela nezávisle na mém chování. Otec patrně cítil, že totéž, co jsem jako dítě prožívala v souvislosti s tím, že matka byla Němka, budu prožívat po zbytek života mezi psychology, protože byl psycholog.

Na druhé straně jsem nejednou cítila, že i on potřebuje s někým mluvit o věcech, se kterými nebylo vhodné se svěřovat. Snad právě tato okolnost způsobila, že doma nebyl vnímán jako "nedotknutelná autorita", ale jako člověk se všemi starostmi i slabostmi.

Kontraverznost jeho povahy se projevovala a měla kořeny v širším rodinném zázemí. Tam roli autority nepochybně měl a s tím byla spojena řada starostí o mladší sourozence (otec byl nejstarším synem v rodině). Důsledkem byly a jsou dosud silné vazby k "moravské větvi". Při bližším seznámení s atmosférou Vnorov, kde se otec narodil a kde dosud žije část rodiny, i s gymnáziem ve Strážnici a Skalici, kde otec studoval, i s osudy některých spolužáků (např. popravený Vlado Clementis), se složitost osudu a tím i jeho odraz ve složitosti povahy dá jaksí vystopovat.

Mezi pohodové zážitky domácího života patří především chvíle vyplněné hrou v šachy a houbaření, respektive procházky přírodou pod záminkou sběru hub. (Jejich následné zpracování patří do kategorie zcela nepohodové).

S odstupem let se mi zdá, že všechny otcovy záliby a koníčky měly základ v hledání příležitostí a míst k jakémusi vnitřnímu úniku, dalo by se říci azylu, kam bezprostředně nepronikaly potíže a problémy doby, které ho provázely celý život - ať již šlo o důsledky první světové války, nástupu fašismu v Německu, druhé světové války či pohnutých poválečných událostí.

Byl jimi vždy zasažen na citlivém místě - ve své kosmopolitní vizi i emocionálním vlastenectví, v sociálním citění. Pociťoval bytostný odpor ke všemu násilí, toužil po spravedlnosti a pociťoval bezmoc a beznaděj tam, kde nebylo možno do nepříznivého běhu událostí zasáhnout a ovlivnit jej. Vlastně jsem ho nikdy neslyšela o

těchto problémech hovořit, jen jsme cítili smutek a potlačovaný hněv, když se kolem něho děly věci, které považoval za nesmyslné a špatné.

Taková byla především padesátá léta, která znamenala ohrožení všeho, co ve svém profesionálním životě chtěl vybudovat. V té době byl nepochybně nucen ke kompromisům, které ve svých důsledcích vedly opět k prohloubení vnitřní osamocení.

Velkou nadějí v osobním životě bylo narození vnuka v roce 1957. Nacházel posilu ve vymyšlení her a pohádek, které dokonce začal sepsávat. Ale ani tento "pevný bod" v životě mu nebyl dopřán. Po nenadálé smrti dvouletého chlapce již nenalezl sílu se znovu vzchopit, zejména když celá událost podlomila i zdraví mé matky, která několik měsíců po smrti vnuka ochrnula a byla po zbytek života bezmocná.

Tak, jak jsem situaci viděla, vnímala a prožívala - on již žít nechtěl. Těsně před svou smrtí se mi v nemocnici omlouval, že mi nemůže pomoci v těžké situaci, ve které mě zanechává. Měla jsem v té době malou dcerku a na starosti péči o matku, která otce o šest let přežila.

Celé vzpomínání na mého otce se nese v pochmurném duchu. Je ale pravdivější než sebelépe pointované a křečovitě veselé vzpomínky "za každou cenu".

Z rozhovorů s příbuznými i známými a i z vlastní zkušenosti jsem nabyla přesvědčení, že otec v sobě měl velkou kapacitu ke šťastnému a tvořivému životu a že to byly okolnosti mimo něj, které způsobily, že v jeho životě bylo tolik nezdarů, zklamání a smutku.

Přesto je nepochybně viděn zejména ve svém profesionálním životě jako člověk, který mnoho vytvořil. Otevřenou otázkou zůstává, co by byl dokázal, kdyby žil za příznivějších podmínek.

Soňa Hermochová

Odkaz profesora dr. Jana Doležala (1902 – 1965)

Dne 30. 3. 1902 se narodil ve Vnorovech Jan Doležal. Starší generaci je znám zejména jako ředitel Ústavu lidské práce (do r. 1946), vedoucí katedry psychologie a ředitel Psychologického ústavu Univerzity Karlovy na FFUK, zakladatel časopisu Československá psychologie a její první šéfredaktor, dlouholetý předseda Československé psychologické společnosti. Výčet jeho působení ve formální struktuře československé psychologie však slouží spíše pro informaci mladší generaci psychologů než pro charakteristiku jeho činnosti a osobnosti, podobně jako účelem každého výročí nemusí být zevrubné hodnocení činnosti nebo osobnosti, ale může být také výrazem lidské pozornosti a profesionálního vděku za vykonanou práci.

Profesor Doležal byl vždy považován především za vynikajícího metodologa a organizátora vědy. To platí nejen pro jeho činnost v Ústavu lidské práce, na filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ve vědeckém kolegiu a v časopisu Československá psychologie. Byl významným spoluorganizátorem a duší mezinárodního psychotechnického kongresu, který se konal r. 1934 v Praze, stál u zrodu nového plánu výuky jednooborové psychologie v padesátých letech a vybudoval jednu z nejlepších psychologických laboratoří v rámci university. Nemálo významná byla i jeho činnost aplikační a konzultační, vyplývající jak z jeho dlouholetých zkušeností v průmyslu, tak z jeho širokého vzdělání.

Profesor Doležal studoval na Karlově universitě a na universitě v Lipsku nejen psychologii, ale také filosofii, sociologii, národní hospodářství a pedagogiku. Zdůrazňoval užitečnost abstraktního myšlení a exaktních experimentálních, matematických a fyziologických metod v psychologii. Již před získáním doktorátu na Lipské universitě nastoupil místo v Psychotechnickém ústavu prof. Sachsenberga na Technické universitě v Drážďanech a léta před tím trávil většinu času ve Wundtově psychologickém ústavu v Lipsku. Proto je profesor Doležal středem zájmu historiků psychologie nejen českých, ale i německých. Jeho pobyt v Německu zkrátil a nakonec ukončil nástup nacistů k moci.

Po svém návratu domů se stal spoluředitelem tehdejšího Ústředního psychotechnického ústavu (později Ústavu lidské práce), který začal s energií jemu vlastní rozvíjet na moderních interdisciplinárních základech, jak to odpovídalo jeho

vzdělání i zkušenostem. Znaky tohoto jeho základního profilu pak nese celá jeho činnost i v ostatních oblastech a funkcích, které vykonával. U příležitosti 100. výročí jeho narození nejde jen o připomínku základních údajů a vzpomínku. Využíváme tohoto výročí k uveřejnění některých dosud neznámých skutečností, které život a dílo profesora Doležala, byť i jen ve zlomkovité formě, dokreslují.

Laskavostí doc. Soni Hermochové získala katedra psychologie roku 1983 listinný materiál z pozůstalosti prof. Doležala, který představuje sbírku, významnou pro hodnocení vývoje psychologie v Československu.

Ve sbírce jsou životopisné materiály (písemné i fotografické), seznamy publikací, některé patentové přihlášky přístrojové techniky z třicátých let, koncepty článků pro tisk, koncepty a texty přednášek pro rozhlas a různá školení, jakož i osnovy přednášek pro vysokoškolské studenty a poznámky k přednáškám a konferencím, referáty Doležalových studentů, seznamy zkušebních otázek, separáty jeho prací (v češtině a němčině).

Většina poznámek je českých, některé jsou napsány německy. Na všech je patrná snaha o přesnost vyjádření, objektivnost a kvantifikaci. Jeho poznámky o výzkumných metodách v psychologii jsou opřeny o rozsáhlé historické znalosti. Vysoko cenil odkaz Wundtův a jeho školy. Znovu a znovu se vrací k otázce, co je to psychologie, co je jejím předmětem, jaký je vztah teorie a praxe. Zamýšlí se nad problematikou lidské práce a nad způsoby, jak ji racionalizovat.

Seznam zapsaných přednášek na filosofické fakultě v roce 1921-1922 ukazuje, ke kterým učitelům v Praze chodil Doležal na přednášky. Byli to: Drtina (Úvod do filosofie), Král (Nástin vývoje české filosofie), Kozák (Základy logiky a dějiny logických nauk), Rádl (Třídění a charakteristika věd, Filosofický seminář), Krejčí (Psychologie, Psychologické praktikum, Filosofický seminář), Foustka (Úvod do sociologie), Křepinský (Nástin historické mluvnice španělské), Chollet (Kurs francouzského jazyka), Osička (Kurs anglického jazyka), Šeracký (Experimentální psychologie dětství a mládí), Kádner (Vybrané kapitoly z pedagogické psychologie), Chlumský (Akustická stránka řeči, Srovnávací fonetika).

Dominuje bohatá korespondence rodinná (z let 20. – 50tých), zejména s otcem Janem, bratry Lad'ou a Milošem a sestrou Miladou, ale hodně je zastoupena i korespondence oficiální. Mezi zahraniční korespondencí jsou důležité zejména dopisy z Německa (např. od O. Klemma, F. Krügera a dalších), ale i z jiných zemí. Například v dopise přátelům v Československu z prosince 1945 rekapituluje J. Brožek svoje

působení v USA od 25. 11. 1939, kdy přijel do New Yorku, až do konce války. V dalších dopisech dojednává s Doležalem výměnu psychologické literatury. Dopisem z 21. 3. 1947 se E. Simonson z USA obrací na J. Doležala s žádostí o radu ohledně vydávání nového mezinárodního časopisu. Od F. Baumgartenové-Tramerové přišel J. Doležalovi dopis ze Švýcarska datovaný 10. 12. 1945, v němž v návaznosti na dřívější předválečné kontakty se píše zejména o zaslání testového materiálu do Československa.

K historicky cenné osobní dokumentaci patří: Diplom doktora filosofie v Lipsku z roku 1930 a pražská nostrifikace z roku 1933, jmenovací dekret mimořádného profesora pro obor experimentální a užité psychologie z roku 1947, jmenovací dekret docenta pro obor psychotechniky z roku 1937. Mezi dokumenty je i dekret, kterým byl profesor Doležal roku 1947 a opětně roku 1962 jmenován ředitelem Psychologického ústavu při filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Z 20. srpna 1930 je tu pracovní a osobní charakteristika, kterou na dr. J. Doležala podává prof. E. Sachsenberg, i dokument z roku 1927, podepsaný ředitelem Psychologického ústavu Univerzity v Lipsku F. Krügerem, že v letech 1922-1926 působil J. Doležal v uvedeném ústavu.

Mezi dokumenty jsou charakteristiky Ústavu lidské práce a organizační řád, které vypracoval prof. Doležal. Zachoval se i Doležalův stručný náčrt historie psychotechniky v Československu. Skládá se ze sedmi částí: I. Úvod: počátky psychotechniky v Československu, II. Údobí Ústředního psychotechnického ústavu československého, III. Krajský ústav v Bratislavě, IV. Nedostatky pouhého výběru – výběr součástí problému organizace práce, V. Ústav lidské práce, VI. Válka, VII. Československý ústav práce. Je zde celá řada dalších historických dokumentů, mimo jiné i zákon ze dne 24. 6. 1947, jímž se zřizuje Československý ústav práce.

V roce 1981 zhodnotil přínos J. Doležala pro Psychotechnický ústav Technické vysoké školy v Drážďanech P. G. Richter v práci "Gründung und Entwicklung des Psychotechnischen Institutes an der TH Dresden 1920 - 1940", která vyšla na Technické univerzitě v Drážďanech. Zvláštní pozornost věnuje Doležalovu působení v Německu v letech 1926 – 1932. Uvedená práce byla přiřazena ke sbírce. **)

Z mnoha jeho cenných myšlenek uvedme závěrečné věty přednášky, kterou měl v Českém rozhlasu dne 18. července 1944, tedy před koncem druhé světové války, které věrně vyjadřují jeho nadčasové pohledy:

**) Část listinného materiálu z pozůstalosti prof. Doležala, týkající se jeho působení v Německu, poskytla S. Hermochová P. G. Richterovi do Drážďan.

“Vrozené nástroje lidského snažení a chtění: smysly, intelekt, schopnosti motorické, prvky výrazové, charakter a hodnoty mravní se vývojem dále člení a cvikem rozvíjejí. Z původní nediferencované jednoty vznikají tak relativně samostatné projevy lidské duše, které však vždy tvoří uzavřený, více méně vyvážený celek, tvoří lidskou osobnost, začleněnou do dění sociálního. Těmito nástroji vytvořil člověk kulturu, umění, těmito nástroji pracuje ve vědě, vybudoval náboženství a filosofii.

Duševno vyrašilo tedy na stromě života, slouží mu a tvoří jeho vrcholný samostatný vývojový článek. Příroda jím dospívá k vědomí sama sebe, poznává sebe i ostatní svět, člověk se jím snaží vyrovnat se s nekonečnem, se záhadou vzniku a smyslu života. Z duševna tryská také touha člověka po individuální nesmrtnosti. Je tato touha splnitelná? Lidská víra říká “ano” – věda neříká “nikoliv”.

Vzpomeňme ještě, jaký odkaz profesor Doležal dal svou osobností ve vztahu k vědecké práci. Vždy se snažil o jemnou analýzu psychologických jevů, která směřovala až k jejich podstatě. “Čistota” výzkumné práce v Psychologickém ústavu podle něho spočívala v důsledné kontrole experimentálních proměnných. Jeho žáci si osvojovali již tehdy pod jeho vedením nejen metody kvantitativní a též kvalitativní analýzy, získali mnoho zkušeností s interpretací dat jak v laboratorních podmínkách, tak i mnohdy při analýze úkolů společensky významných přímo v praxi. Tento jeho přístup pomohl uchovat psychologii i v obdobích, kdy byla pod silným ideologickým tlakem.

V seminářích prof. Doležala byli účastníci vedeni k samostatnému uvažování, rozboru přednesených názorů, k vyvozování logických důsledků a ke konfrontaci se skutečností. Jako vedoucí semináře diskusi s přehledem řídil a výsledky formuloval s velmi rozvětvenými a domyšlenými souvislostmi. Zdůrazňoval nutnost kritických střetnutí věcného charakteru.

J. Hoskovec, J. Štikar
Katedra psychologie
Filosofické fakulty
Univerzity Karlovy v Praze

Literatura

- Brožek J., Hoskovec J.: Doležal Jan. In Kazdin A.E.: Encyclopedia of psychology, Vol. 3. New York, Oxford Univ. Press, 2000, s. 71-73.
- Bureš Z., Hoskovec J., Štikar J.: Dvacet let od smrti profesora dr. Jana Doležala. Psych. v ekon. praxi, 1985, 20, č.1, s. 37-39.
- Janoušek J., Hoskovec J., Štikar J.: Jan Doležal. In Psychologický výkladový atlas. Praha, Univerzita Karlova, Academia, 1993, s. 267.

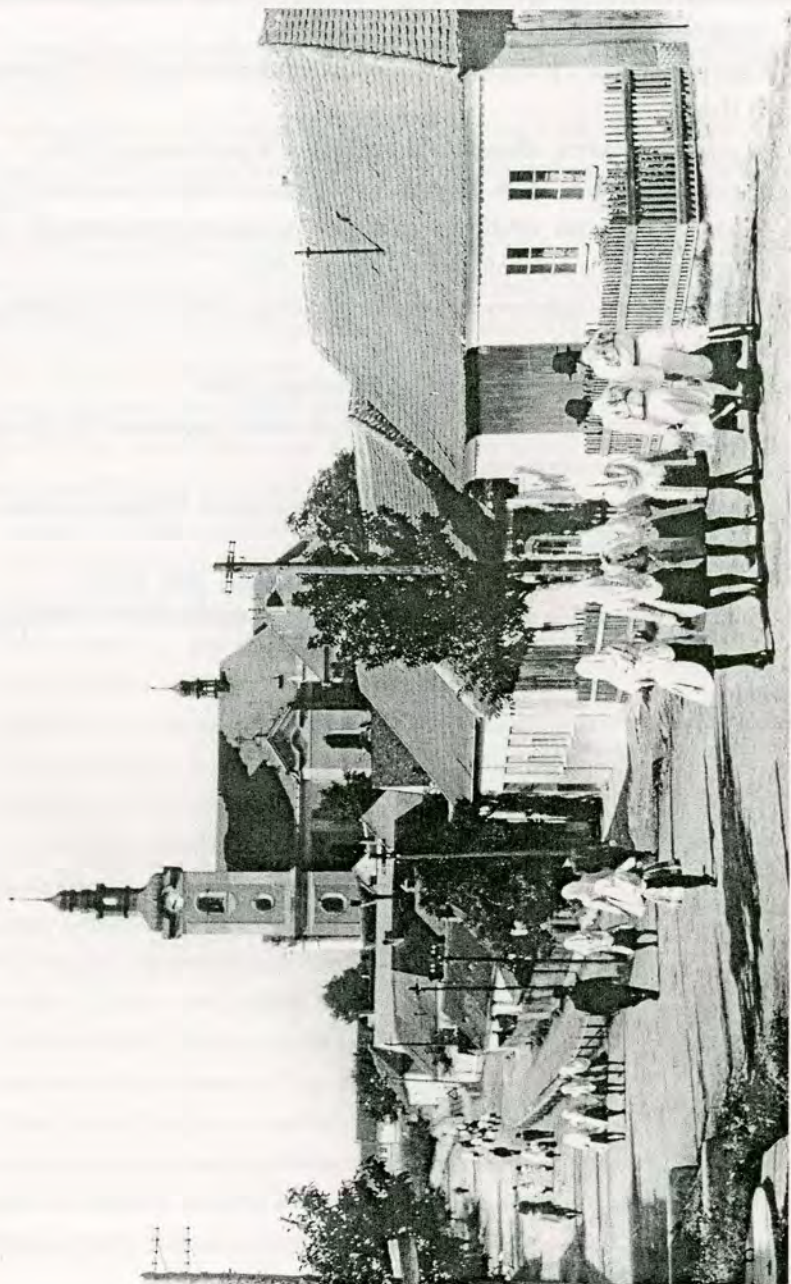
Výběrový seznam publikací profesora dr. Jana Doležala

1. Untersuchungen über die Verwendbarkeit 6–stelliger Zahlen für Kraftwagen, Psychol.Z.,1927.
2. Psychotechnische Eignungsprüfungen und spontane Vorauslese, Psychol. Z., 1929.
3. Analyse der Bewegungsform bei der Arbeit an Drehkurbeln, Neue psychol. Studien, 1930.
4. Psychologie a psychotechnika výkonosti, Encyklopedie výkonosti I., 1934.
5. Volba povolání středoškolských abiturientů, Věstník pedagogický, 1933.
6. Nezaměstnanost studovaného dorostu, Naše doba, 1933.
7. Psychotechnika v pojišťování, Pojistný obzor, 1933.
8. Psychotechnika a řidič, Řidič automobilu, 1934.
9. Ein Beitrag zum Problem der Auslese für das höhere Studium, Sborník VIII. mezinárodního psychotechnického kongresu, 1936.
10. Co soudí abiturienti o psychotechnickém vyšetření, Psychotechnická ročenka, 1934.
11. Výzkum abiturientů českých středních škol v zemi České a Moravskoslezské, Statistický obzor, 1936.
12. Člověk v práci a v povolání, Organisaace, 1940.
13. Pracovní místo a výkonost, Organisaace, 1940.
14. Pracovní pohyb a výkon, Organisaace, 1940.
15. Ústav lidské práce a střední škola, Střední škola, 1940.
16. Organisoaná součinnost lidí, Svět, 1943.
17. Boj proti únavě v průmyslové práci, Průkopník, 1943.
18. Hospodárnost – podstatný znak života, Průkopník, 1943.
19. Úkoly odborné výchovy v průmyslové práci, Průkopník, 1943.
20. Vyšetřování pracovní způsobilosti kvartánů, Vychovatel, 1944.
21. Problémy průmyslové výroby, Svět, 1944.
22. Výchova k práci, Polytechnická výchova, 1946.
23. Pracovní úsilí a výkonost, Soc. revue, 1946.
24. Věda o práci, Skripta pro posluchače VŠPS, 1948.
25. K diskusi o vyučování psychologie, Předvoj, 1951.
26. Slovo úvodem (k zahájení edice Čs. psychologie), Čs. psychologie, 1957.
27. Předmluva ke Sborníku psychologických prací, Praha 1957.

28. Čím se člověk liší od zvířat, Psychologie v našem denním životě, 1957 (spoluautor J. Bureš).
29. Užití psychologie v praxi, Psychologie v našem denním životě, 1957 (spoluautor F. Hyhlík).
30. K psychologickému odkazu Frant. Krejčího, Čs. psychologie, 1958.
31. Psychologie práce (Teze), Sborník: Využitie psychológie v soc. praxi, 1959.
32. Zásady a možnosti využití psychologie v socialistické společenské praxi, Sborník: Využitie psychológie v soc. praxi, 1959.
33. Václav Příhoda – český psycholog, Čs. psychologie, 1959, 361–373 (spoluautoři J. Linhart, V. Tardy).
34. Světový rok mentální hygieny, Čs. psychologie, 1960.
35. Nový způsob analýsy průběhu pohybových reakcí (spoluautoři M. Břichcín a O. Lanc), Čs. psychologie, 1960.
36. Patnáct let psychologie v lidově demokratickém Československu. Čs. psychologie, 1960.
37. Proč duševní hygiena, Malá moderní encyklopedie, 1961, sv. 26.
38. Zur Faktorenanalyse der motorischen Begabung (spoluautoři O. Hampejsová a P. Říčan), Čs. psychologie, 1965, 230-242.

Literatura:

Československá psychologie, 1962, 6, č.1, s.114-115.

Vnorovy - rodiště J. Doležala

Používáme do spotřeby starých tiskopisů.

Republika Československá.
KRAJSKÝ ÚŘED V BRNĚ
Protektorát Čechy a Morava.

Land: Moravskoslezská. Zahl: 106./46.
Země: Cislejtní.
Bezirk: Hodonín.
Okres:

Heimatschein • Domovský list

 Wappen von der Gemeinde
jehé obce

V n o r o v y
bestätigt wird, daß
potvrzuje, že

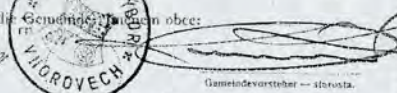
Jméno a příjmení: Univ. Doc. Dr. Jan Doležal
Beruf: Reditel ústavu "Lidská práce"
Povolání:
Tag, Monat u. Jahr der Geburt: 30. března 1902.
Den, měsíc a rok narození:
Geburtsort: Vnorovy
Místo narození:
Stand (ledig oder verheiratet): ženatý
Stav (svobodný či ženatý, vdaná):

In dieser Gemeinde das Heimatrecht besitzt,
welches er - sie dorel *)
má v této obci právo domovské,
jehož vyhlášení *)

po otci Janu Doležalovi od r. 1911 erworben hat.

V e Vnorovech 15. října 1945.

Für die Gemeinde Vnorovy
obce:

 Gemeinderat - starosta.
 Gemeindevorsteher - starosta.

Einzelneilige Unterschrift des Elterners des Heimatschutzes.
Vnorovy, welche nachfolgend domovské listy.

*) Erwerbungsgründe: 1. Geburt nach dem Vater - nach der Mutter, 2. Heirat der Gemeindefremden (Datum und Zahl), 3. Verlobung eines ledigen Dienstpostens bei gleichzeitigen Eintritte "Datum und Zahl des Dienstpostens", 4. Verlobung mit einem Gemeindefremden (Vor- und Zuname, 8. Behördliche Bestätigung)
*) Lösungsgründe: 1. Zuzug ins Ausland - Ausland, 2. Verrentung eines Gemeindefremden ins Ausland, 3. Pömpfung durch eine staatliche oder andere Behörde, 4. Provoziert zu pflichtlos über Gemeindefremden, 5. Lösung durch den Gemeindevorsteher.

Č. 1201. Alle Rechte vorbehalten Nachdruck verboten. - Verleg des Landesverlags der tschechischen Gemeinden, Städte und Bezirke in Brno.
Všechná práva vyhrazena, tisk a obnova. - Vydavatel: Krajský úřad v Brně.

Domovský list

Jan Doležal - maturitní foto

Abiturienti Masarykovho I-ho čs. reál. gymn. v Uh. Skalici.
 v škol. skom roku 1920-21.

ČERNÝ VILÉM

HANDEL KLOBUŠ

VETTERBERG

ZHATEK KAREL J.

PAVĚL VILÉM DR.

ŠEDĚ J. PĚTR

HOTTÉAL KONRÁD

ŠEDĚÁEK JOSEF

BRIDÁ ŠTEFAN

DITRYCHAL SVANESKA

MĚSÍČKA JÁN

RUIŽIČKA ŠTEFAN

BLAŽEK VILÉM

KUREŠ KAREL

HUKL FUDJOE

DOVEŽAL JÁN

KOLBYŠ DARIŠ

FESCHERBERG

FESCHERBERG I.

Jan Doležal - abiturientem gymnázia v Uherské Skalici

Jan Doležal v Lipsku v letech dvacátých

E. ZIMMERMANN
LEIPZIG-BERLIN

Nr. 5500—5501a. Farbentüchtigkeitsprüfer nach Sachsenberg-Dolezal.

Tester for efficiency in selecting colours according to Sachsenberg-Dolezal.

Appareil pour déterminer la délicatesse visuelle dans l'appréciation des couleurs.

Aparato para comprobar la delicadeza visual en la apreciación de los colores, modelo Sachsenberg-Dolezal.

Nr. 5500. Bei diesem Apparat wird die Aufgabe zweckmäßig so gestellt, daß man den Prüfling auffordert, zu der in der Mitte der Vorderwand befindlichen Grundfarbe in den Außenringen genau dieselbe zu suchen. Doch können auch Apparate mit anderen Aufgabestellungen, so z. B. paarweises Suchen von gleichen Farbenqualitäten geliefert werden. Die einzelnen Farblöcher (20 an Zahl) unterscheiden sich vor allem in der Qualität. (Die Helligkeitsunterschiede werden nach Möglichkeit eliminiert). Durch besondere Anordnung der Lampen und durch entsprechende Gestaltung der Hinterwand des Apparates wird erreicht, daß das Licht vollständig gleichmäßig durch das Farbmedium hindurch kommt. (Vergl. Abbildung Nr. 5501).

Der Apparat kann in den Grundfarben rot, blau, grün und gelb geliefert werden. Bei Auftragserteilung bitte ich um Angabe der gewünschten Grundfarbe.

Bei Bestellung erbitte unbedingt Angabe der zur Verfügung stehenden Voltzahl.

Inkl. einer Grundfarbe: rot.

Gewicht: netto 5,500 kg

Grundzahl: 265

Nr. 5501. Derselbe Apparat, wie Nr. 5500, jedoch mit Rollschirm, auf welchem weiße Ringe verzeichnet sind, die sich beim Herunterziehen mit den Farblöchern decken. Es kann somit das Resultat vom Prüfling selbst kontrolliert werden.

Gewicht: netto 6,000 kg

Grundzahl: 315

ca. 1/3 nat. Größe

Nr. 5501a. Grundfarbenkassette für Nr. 5500—01 einzeln. Bei Bestellung erbitte Angabe der gewünschten Farbe.

Gewicht: netto 2,500 kg

Grundzahl: 45

Nr. 5502. Apparat zur Prüfung der Farbenblinden nach Sachsenberg-Dolezal.

Apparatus for testing for colour-blindness, according to Sachsenberg-Dolezal.

Appareil pour la détermination du daltonisme, modèle de Sachsenberg-Dolezal.

Aparato para probar el daltonismo (ceguera para los colores), según Sachsenberg-Dolezal.

Die Stilling'schen Tafeln (Nr. 100) werden beim Gebrauch sehr leicht beschädigt oder beschmutzt. Der Apparat gestattet den Gebrauch dieser Tafeln, ohne daß die Versuchsperson damit in Berührung kommt.

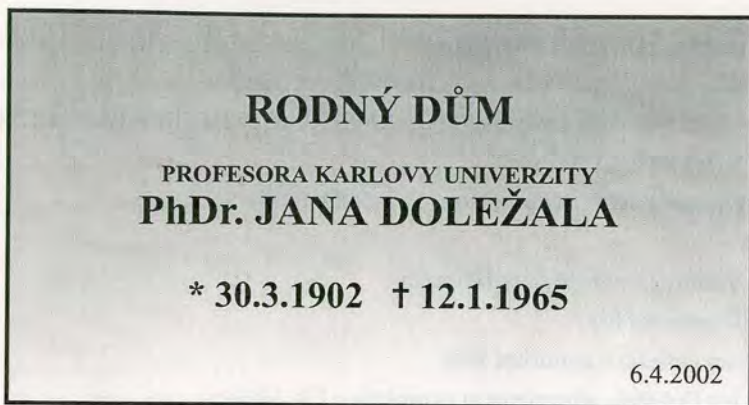

Rodina Jana Doležala (zprava prof. Jan Doležal, jeho žena Ema, dcera Soňa s manželem). Svatba Soni 3.9.1954.

Milada a Ema Doležalovy ve Vnorovech č.p.60

Text na pamětní desce na rodném domě ve Vnorovech:

Rodný dům Jana Doležala č.p.60

Obsah

Rodné Vnorovy (Dr. Alois Studnička).....	4
Jan Doležal - doma (Doc. PhDr. Soňa Hermochová,CSc.)	7
Odkaz profesora dr. Jana Doležala (1902-1965) (Prof. PhDr. Jiří Hošek,CSc., Doc. PhDr. Jiří Štikar, CSc.).....	10
Výběrový seznam publikací profesora dr. Jana Doležala	14
Přílohy:	
str. 16. Vnorovy - rodiště Jana Doležala	
17. Domovský list	
18. Jan Doležal – maturitní foto	
19. Jan Doležal - abiturientem gymnázia v Uh. Skalici	
20. Jan Doležal v Lipsku v letech dvacátých	
21. Dva příklady z mnoha výsledků spolupráce J. Doležala s E. Sachsenbergem	
22. Rodina Jana Doležala v roce 1954	
22. Milada a Ema Doležalovy ve Vnorovech čp. 60	
23. Text pamětní desky	
23. Rodný dům Jana Doležala čp. 60	

Sestavili: J. Břečka, F. Podškubka, A. Studnička
Jazyková úprava: J. Levová
Edice: Osobnosti regionu 2002
Vydal: Obecní úřad Vnorovy
Vydání: 1.
Náklad: 2000 ks
Sazba a tisk: Tiskárna Sukupovi, Strážnice